

3.4 Prioritering av kulturminne

I planprogrammet for denne planen er det som før nemnt lagt opp til fire prioriterte satsingsområde i Fjaler: 1) fornminne, 2) særprega bygningsmiljø, 3) industrihistorie og 4) samferdsle og kommunikasjoner. Her følger eit oversyn over spesielt verdifulle kulturminne innanfor kvar kategori. Fjaler kommune vil prioritere arbeid med kulturminna ut i frå kor dei står på verdiskalaen.

3.4.1 Fornminne

Kulturminne	Skildring	Verdi
Myrkyrkjegard i Guddal	Eineståande som gravstad i Norden	Svært høg
Korssundkrossen	Landets lengste steinkross	Svært høg
Kulturmiljø med gravminne på Einingsneset	Lett tilgjengeleg fornminne med høg formidlingsverdi	Høg

3.4.2 Særprega bygningsmiljø

Kulturminne	Skildring	Verdi
Tysselandet	Samanhengande, særprega bygningsmiljø med naust i Eikarolfjora, herskapshus frå 1800-talet (Lillingstonheimen, Leitet og Fagervik), sjøbua Jensbua og den gamle butikken på Leitet. Dessutan gravstaden Fredensborg	Svært høg (omfatta av omsynssone)
Klokkargarden (gbnr. 64/45)	Eit bygningsmiljø som vert nytta til presentasjon av Jakob Sande sitt liv og diktekunsten hans. Særleg formidlingsverdien er svært høg	Svært høg (omfatta av omsynssone)*
Sentrummiljø Dale (gjeld nummererte bygningar på kart s. 20)	Dale sentrum har eit mangfaldig, samansett miljø av eldre villaer i sveitsarstil, fabrikkbygg og offentlege bygningar med ulike funksjonar frå ulike periodar	Høg (delvis omfatta av omsynssone)*
Bygg registrerte i SEFRAK eldre enn 1850	Bygga er generelt verdivurderte ut i frå alder, men må vurderast i kvart tilfelle ved søknader om tilskot	Høg
Bygg registrerte i SEFRAK yngre enn 1850	Bygga er generelt verdivurderte ut i frå alder, men må vurderast i kvart tilfelle ved søknader om tilskot	Middels

3.4.3 Industrihistorie

Kulturminne	Skildring	Verdi
Industriemiljø i Dale med tidlegare skofabrikk og tønnefabrikk	Dale har lange tradisjonar som industristad med sko- og tønneproduksjon. Både bygningane og det immaterielle i denne historia gjev bygda identitet	Høg (delvis omfatta av omsynssone)*
Åsnes skifabrikk (samling og immaterielle kulturminne)	Åsnes var lenge ein av dei store arbeidsplassane i Fjaler, med produkt i særklasse, også nasjonalt	Høg

3.4.4 Samferdsle og kommunikasjoner

Kulturminne	Skildring	Verdi
Den trondhjemske postvegen Dale-Hyllestad grense	Postvegen batt landsdelane saman, og er ein av dei eldste offentlege vegane i Noreg	Svært høg (omfatta av omsynssone)
Gallefoss bru	Særeiga bogebru i eitt spenn frå 1912	Høg
Sjøbu i Korssundet	Handelsstad med fleire hundreårig tradisjon midt i den indre skipsleia	Høg
Nilsbua på Hellevika med kaiområde (gbnr. 24/1)	Eit historisk kai- og sjøbumiljø utan nemnande moderne inngrep. Treng framleis omfattande restaurering	Høg

*) Bygningane i Dale sentrum som er omfatta av omsynssone som gjeld bevaring av kulturminne er følgjande: Prestegarden på Bjerga, Borgen/Lassedammen (gammal strandsitjartomt), Dale kyrkje, Tusenårsstaden (folkebadet, gamleskulen, kommunehuset og Jakob Sande-tunet/klokkargarden), Dalstunet (Dalsbua, Dalehuset og Allmuen), husa i gamlevegen frå fylkesvegen nord til kyrkja, skofabrikken, Tross (tingstova/kafé Stjernen og Geijerstamhuset), lemstove på nedre Yksnebjør postvegkaia (Trossebyggja) og Yksnebjør (gardstun/kulturlandskap).

3.5 Tiltak

Prosjekt/ansvarleg	Tiltak i 2019	Tiltak i 2020	Tiltak i 2021–2023
Gamleskolen i Dale (kommuneadm., kommunestyre, frivillig lag/org.)	- Bestemme framtidig bruk av huset (baking og skulemuseum har vore på tale)	- Gjennomføre vedlikehald av huset og evt. nye tiltak som bygging av toalett	
Kulturminnemidlar (kommuneadm., kommunestyre)	- Løyve 100 000 til kulturminnemidlar på neste års budsjett	- Løyve 100 000 til kulturminnemidlar på dei årlege budsjetta - Handsame søknader om støtte	
Gravrøyser på Eina (fylkeskommunen, kommuneadm., grunneigar, skule, frivillig lag/org.)		- Ruste opp sti og rydde kratt i området	
Myrkyrkjegarden i Guddal (kommuneadm./fylkeskomm./museet i Bergen)		- Planlegge formidling (skilting) av kulturminne	- Gjennomføre formidling (skilting) av kulturminne
Allmennsøge for Fjaler (kommuneadm./kommunestyre)		- Greie ut moglegheitene for å få skrive ei kulturhistorisk allmennsøge for Fjaler	- Starte opp skriving av kulturhistorisk allmennsøge (dersom prosjektet lar seg realisere)
Vurdering av verneverdige kulturminne og miljø som er nemnt i kulturminneplanen (kommuneadm., kommunestyre)	- Vurdere behov for omsynssoner eller reguleringsplanar, eventuelt utarbeide føresegner i slike tilfelle. Arbeidet må koplast til arbeidet med rullering av kommuneplanen sin arealdel. Særleg aktuell er Postvegen, t. d. å forby bygging 3 m ut frå vegen).		
Formidling av kulturminne (kommuneadm., fylkeskom., skulane, frivillige lag/org.)	- Gjennomføre årleg lokalhistorie-/kulturminnedag - Gjennomføre prosjektarbeid ved skulane om lokalhistorie/kulturminne - Leggje til rette for og gjennomføre skulebesøk ved kulturminne og turar i kulturløypene - Fullføre kulturminneløypa på Tysselandet (2020)		
Samarbeid (kommuneadm., fylkeskom., skulane, frivillige lag/org.)	- Leggje til rette for og oppretthalde eit godt samarbeid og tett kontakt om bevaring av prioriterte kulturminne og aktuelle prosjekt for restaurering, vedlikehald og formidling.		
Registrering (kommuneadm.)	- Leggje til rette for at privatpersonar kan kartleggje nye kulturminne og registrere dei på kulturminnesok.no. Drive opplysningsarbeid om dette		

Rullert inn kommunestyret 17.12 2020 salk 145/20:

Til punkt 3.4.2

Kulturminne: Hellevik Gård

Skildring: Hellevik Gård har i århundrer vore eit viktig samlingspunkt og arbeidsplass i området, både med hensyn på landbruk, fiske, skogbruk/kassefabrikk og med gruvedrift av jernmalm i Sordalen på 1700 tallet. Med NRKs Fylkesleksikon for Sogn og Fjordane som kjelde var Hellevik Gård på 1600-talet en del av eigedommane til adelssetten Rosenkrantz som også eigde Baroniet i Rosendal.

Prioritet: Høg

Kulturminne: Steia gard (bygningane og området kytt til Nikka Vonen sin jenteskule)

Skildring: Garden låg under lenet og høyrde til Rosenkrantz – godset frå kring 1520 til ut i 1670 åra. Bertel Vonen som eigde Dale gard kjøpte Steia i 1866. Dottera Nikka eigde garden frå 1876. Var den fyrste i Fjaler som starta vidaregåande opplæring då ho i 1863 tok til med pensjonatskule for jenter på Steia og dreiv denne i 43 år.

Verdi: Svær høg (omfatta av omsynssone)